

Tocqueville deel 2-9

Theo Meereboer
&
Petra Bolhuis



Maieutiek 2017 college-9

Definitie mild despotisme

- *“Centralisering en bureaucrativering als voornaamste kenmerken van de democratische overheid en individualisme als voornaamste kenmerk van de democratische samenleving versterken elkaar en zijn er de voornaamste oorzaak van dat beleidsprincipes en doelstellingen resulteren in onverwachte politieke effecten die het democratisch vermogen van de samenleving, uitgedrukt in welbegrepen eigenbelang, aantasten.”(Kruiter blz. 311)*

Maieutiek 2017 college-9

Democratie en het milde despotisme

Tocqueville stelt vast dat beleid dat niet gericht is op politieke effecten die wel heeft.

- bedoeld en onbedoeld effect
- voorzien en onvoorzien effect
- administratief en politiek effect
- Het milde despotisme en de boze burgers zijn onbedoelde, onvoorziene politieke effecten van administratieve acties.

Maieutiek 2017 college-9

Hoe ontstaat mild despotisme?

- De vrije en gelijke burger wordt opgevoed richting een eigen bijdrage aan het democratisch proces. Die bijdrage bestaat uit het formuleren wat hij/zij nodig heeft om gelijk te worden. Eerst lopen welbegrepen eigenbelang en individueel eigenbelang gelijk op, maar juist door het succes gaat het uiteenlopen; centrale overheid bedient de gelijkheid, ongelijkheid wordt omgezet in beleid dat voor allen mensen geldend moet zijn.

Maieutiek 2017 college-9

Vrijheid en verzet

- Vrijheid wordt gefaciliteerd, dus moeten er regels en grenzen zijn waarbinnen men vrij is. Onbedoelde en onvoorziene gevolgen;
- Wederzijdse afhankelijkheid van overheid en burger.
- Verzet is actie tegen de hand die je voedt,
- Geslaagd verzet brengt overheidsmacht voort,
- Meer vrijheid brengt meer regels en toezicht mee. (v.b. pillencontrole op een houseparty)

Maieutiek 2017 college-9

Mild despotisme en democratische paradox

- De steeds grotere individuele vrijheid en toenemende gelijkheid brengen steeds meer regels en ongelijkheid aan het licht.
 - Het korte termijn eigenbelang valt niet meer samen met het lange termijn eigenbelang.
 - Mijn eigen belang valt niet samen met dat van anderen.
- Gevolg: Privé doeleinden krijgen nu publieke oplossingen. Dat maakt dat de overheid zich met het privéleven gaat bemoeien met als effect dat burgers zich onvrij voelen én oneigenlijke verwachtingen ten opzichte van de overheid ontwikkelen.

Maieutiek 2017 college-9

Onbedoelde en onvoorziene effecten

- De geboden faciliteiten zijn steeds beter en uitgebreider, maar hebben onbedoelde onvoorziene effecten;
- Onvrede omdat de privé doeleinden niet gehaald worden en de bureaucratie toeneemt,
- De onderlinge afstand wordt groter omdat men kijkt naar de verschillen en behoeften en niet naar de overeenkomsten en mogelijkheden,
- De relatie met het publieke domein verwordt tot een ouder-kind relatie; de democratische potentie sterft af.

Maieutiek 2017 college-9

Een nieuw soort tiran staat op

- Tocqueville ziet in Amerika de tirannie van de meerderheid als de grootste bedreiging van de democratie.
- In Europa ziet hij vooral het gevaar van het milde despotisme;

Maieutiek 2017 college-9

Waarom mild despotisme?

“Wanneer ik denk aan de kleine hartstochten van de mensen van onze dagen, aan hun zachte zeden, aan de omvang van hun verlichting, aan de zuiverheid van hun religie, aan hun zachtmoedige moraal, aan hun werkzame en ordentelijke gewoonten en aan de terughoudendheid die zij bijna allen zowel in ondeugden als deugden aan de dag leggen, dan geloof ik dat zij in hun leiders geen tirannen, maar eerder voogden zien.

Ik denk dus dat het soort onderdrukking waardoor democratische volken bedreigd worden, in niets zal lijken op wat daaraan in de wereld is voorafgegaan; onze tijdgenoten kunnen er geen beeld van vinden in hun herinneringen.” (blz. 747 en lees ook 748-751)

Maieutiek 2017 college-9

De Verlichting voorbij?

- De revolutie en de Verlichting hebben top-down de massa naar hun norm verheven.
- Waarheid en waarden waren daarbij leidend
- Cynisme over de waarheid en de democratische gelijkheid van verschillende waarden zetten dit project van democratisering onder druk.
- Niet herstel van waarheid of waarden, maar herstel van relatie privé- publiek is voor Tocq. de oplossing.

Maieutiek 2017 college-9

Civil society

De mild despotische centrale overheid kent een aantal oplossingen;

- Meer law and order,
- Meer vrijheid en risico toestaan,
- Meer voldoen aan individuele behoeften.

Maar waar het Tocqueville om gaat is dat mensen weer een democratische ervaring opdoen. De autonome volwassen burger moet de plaats innemen van het ontevreden kind.

Maieutiek 2017 college-9